

Comèdia 1: el cel i el sol

“Escolte, senyoria, que diré llavors jo, i si posem en l’altre plat la ‘Divina Comèdia’?, i si comptem que gràcies al meu modest treball alguns milers de persones (ai, dirà potser, vols dir que tants?) han llegit en pròpia llengua catalana el llibre aquell que des d’ací dalt tan hàbilment vau dirigir? Molt bé, dirà sant Pere o Minos, passa, deixem córrer la resta, i no se’n parle més.”

Ja em disculparan si faig una cosa que crec que no havia fet mai: parlar d’un llibre meu. En realitat, tampoc no en parlaria, o no tan abundantment, si no fóra que el llibre meu no és meu: és de Dante Alighieri, florentí, i ell li va posar de títol *La Comèdia*, que vol dir més o menys la narració, la història, una cosa que no és només una llarga combinació de versos magnífics, i que no és tampoc una tragèdia. En el seu temps, per a llibres com aquest no hi havia cap nom. I en el nostre temps. I aquests dies, quan els periodistes em preguntaven: i vostè per què va decidir traduir la *Divina Comèdia*, jo no sabia molt bé què contestar. Responia que simplement perquè sí, perquè en tenia ganes, que segurament és l’única explicació vertadera, i com a verdadera és també una mica misteriosa. I si l’Espirit Sant me les va infondre, les ganes? I si la Mare de Déu, dama del cel, va combinar la jugada amb Beatriu, Virgili i l’ànima de Dante per fer-me’n vindre el desig? Deu ser alguna cosa així, algun impuls vingut de les esferes celestials, que són les més interessants d’aquesta llarga història, no els cercles infernals com creuen els lectors populars i romàntics. Els bons lectors de la *Comèdia* haurien de ser homèrics o proustians, joyceans o metafísics, és a dir perfectament humans. I en qualsevol cas, el resultat d’aquella inspiració és un volum molt considerable, pesant, de prop de mil tres-cents pàgines, de bon paper i de coberta robusta. De tots els llibres que han vist la llum per obra o faena meua, aquest és el que més gust m’ha donat de tenir-lo en les mans: un plaer físic, purament sensual, com no l’havia sentit mai amb tanta força.

El dia que el meu esperit, substància incerta i volàtil, se separarà del cos, sant Pere, o el rei Minos de Creta, posarà en un plat de la balança els meus pecats passablement humans (gola, luxúria, vanitat, poca fe), i afegirà encara els pecats venials dels meus llibres: per què vas perdre el temps en tantes obres inútils, dirà el jutge, en comptes de fer alguna cosa de profit, com ara un partit polític o una empresa? Escolte, senyoria, que diré llavors jo, i si posem en l’altre plat la *Divina Comèdia*?, i si comptem que gràcies al meu modest treball al-

guns milers de persones (ai, dirà potser, vols dir tants?) han llegit en pròpia llengua catalana el llibre aquell que des d’ací dalt tan hàbilment vau dirigir? Molt bé, dirà sant Pere o Minos, passa, deixem córrer la resta, i no se’n parle més. I llavors ja podré passar l’eternitat gustosament llegint els clàssics de tota la vida, els antics i els moderns.

Però aleshores, com que gaudirem de potències superiors, no ens caldran traductors ni traduccions, que són pobres limitacions de la matèria. I com que el cel, segons els experts, és una biblioteca infinita, no un bordell infinit, el plaer de la lectura no s’acabarà mai. Si no és que el big bang original és reversible, i després d’un temps llarguíssim acabem tots, llibres, lectors Beatriu i Virgili, engolits per l’últim forat negre o comprimits en un punt de matèria infinitament densa. És una perspectiva bastant desagradable, i per tant confiem en la teoria segons la qual l’univers –incloent-hi sobretot el paradís– s’expandirà pel temps, hi haurà lloc per tothom, i Déu Nostre Senyor no tindrà problemes d’espai a l’hora de repartir les estances celestials.

Per això, doncs, he traduït la *Comèdia*, per col·laborar modestament en aquest obra d’expansió de l’esperit. Potser que Déu m’ho pagarà, ja que la paga monetària és tan magra. Però tampoc de la paga celestial no estic segur, vista la jugada que el cel ha permès que el dimoni em gastara. Jo, que he mirat de traslladar molt lleialment els més de 14.000 versos del Dante, l’he espifiada de manera ominosa en un dels més coneguts de la *Comèdia*. Els tres versos més coneguts són “A la meitat del camí de la vida”, que és el primer; “Deixeu tota esperança els que hi entreu”, emblema de l’infern; i “l’amor, que mou el sol i les estrelles”, que és l’últim del paradís, i l’explicació final de l’univers, homes, Déu i planetes inclosos. Doncs bé, el dimoni no podia permetre tanta claredat: em degué fabricar alguna associació d’idees, em va crear un cable, i el resultat és que allà on cal dir *sol* jo he posat *cel*, que l’errada ha superat invariable totes les revisions, i que, en fi, la pròxima vegada santa Llúcia, heroïna inicial d’aquesta història, m’haurà de conservar millor la vista.